

UMENIE NA SLOVENSKÝCH POŠTOVÝCH ZNÁMKACH: CIGÁNIK – MARTINČEK – VERMEER

Slovenská pošta, a.s., získala v tomto roku ďalšie z prestížnych ocenení známokovej tvorby dokazujúcich vysokú kvalitu slovenských poštových známok. V súťaži Grands Prix de l'Art Philatélique Belge et Européen o najkrajšiu rytú známku Európskej únie, organizovanú belgickou poštou a filatelistickým spolkom PRO-POST, sa umiestnila na veľmi peknom 2. mieste poštová známka z emisného radu Umenie: Martin Martinček od Rudolfa Cigánika vydaná v roku 2013. Slovenská pošta tak skompletovala zbierku najvyšších ocenení z tejto súťaže, pričom prvé ocenenie získala v roku 2009, a to 3. miesto za poštovú známku „Spoločné vydanie s Českou republikou: Karol Plicka“, ktorú autorsky navrhol prof. Dušan Kállay a vyryl Miloš Ondráček. Onedlho na to v roku 2011 už bola cenou Grand prix ocenená poštová známka „400. výročie konania Žilinskej synody“, ktorú opäť navrhol prof. Dušan Kállay a vyryl rytec Martin Činovský.

Začal čo v prípade Spoločného vydania poštovej známky Karol Plicka možno doplniť na Grands prix prísloží aj český známikovej tvorby, keďže známku vyryl český rytec, v ďalších dvoch prípadoch už ide o ocenenie samostatnej slovenskej známikovej tvorby, aj keď výber českých ryteckých škôl je aj to nepopierateľné. Súčasne slovenská rytecká škola vychádza, ako je známe, z tradície spoločného česko-slovenského štátu, pretože jej zakladateľ Martin Činovský, bol žiakom Josefa Hrubého, a ktorého si možno pripomínať so špecializáciou na tvorbu emali. Podobne je tomu aj v prípade „zdravenej“ koncepcie emaličných radov poštových známok, medzi ktorými stále stojí emaličný rad „Umenie“. Poštové známky vychádzajúce v tomto rade sú jednými z najprestížnejších emaličných radov českých a slovenských poštových známok, pretože ich prevedenie je založené na ryteckom spracovaní existujúceho významného umelckého diela.

Tieto poštové známky sú teda vytvárané technickou ocieňajúcou z plochých plát, ktoré je veľmi náročnou a umelckou vysokošpeciálnou emaličnou prácou. Špecifikom sú viacfarebné sietie viacvrstvových vrstiev, ktoré práve pri emali Umenie poskytl po prvýkrát Jiri Soukup v roku 1965 pri ryteckom spracovaní Titimovho obrazu „Soľná mládež dom“ zo zbierky České národní galerie. Soukup pri tom vychádzal zo vzoru českého expresionistického grafika, v rámci ktorej techniku viacfarebného drveného poskytl už polstoročie predtým Josef Vachal. Od roku 1965 sa známky z emaličného radu Umenie vydávajú pravidelne technickou viacfarebnou ocieňajúcou, a to aj po rozdelení Českej a Slovenskej

slovenskej starency z oblasti Liptova nalievajúcej mlieko, pretože ide o citáciu obrazu „Mliekarka“ od významného holandského maliara Jana Vermeera van Delft z roku 1658, nachádzajúceho sa v súčasnosti v zbierke Rijksmusea v Amsterdame.

slovenskej republiky v roku 1993, pričom vo vydávaní týchto emaličných známok pokračuje tak Česká ako aj Slovenská pošta. Z techniky farebného drveného vychádza nakoniec vo svojej tvorbe aj akad. mal. Rudolf Cigánik, ktorého rukopis sa hliže práve k dedičstvu výnimočného českého expresionistického Josefa Vachala, pretože techniku viacfarebného drveného poskytl už v roku 1960 pri ilustrácii biblickej M. Dostáloho „Soľná mládež“, ktorá bola jeho osobitným príspevom na Katedru grafiky a knižnej tvorby Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave.

Vrátane sa ale k emisii Umenie: Martin Martinček, ktoré získalo ocenenie v súťaži najkrajšiu rytú známku Európskej únie. V emisii umenie bývalo naprogramované vybrať na rytecké spracovanie predovšetkým predlohy z umelckého drveného, menej ochotného alebo grafiky. Po prvý raz v histórii slovenskej známikovej tvorby preto bolo v tejto emisii prezentované médium umelckej fotografie, keďže v roku 2013 sme si pripomínali storočnicu narodenia takého zakladateľa slovenskej modernej umelckej fotografie. Martin Martinček totiž patril medzi najvýznamnejších postavy slovenskej fotografie 20. storočia a je považovaný za jedného slovenského fotografa, ktorý vytvoril diela presahujúce význam tak v oblasti výtvarnej, ako aj dokumentárnej fotografie. Rytecké prevedenie Rudolfa Cigánika a v konečnom dôsledku aj ocenenie v Bruseli dokazujú, že aj tento druh predlohy vytváraný druhom fotografie môže obsahovať známikovej tvorby o nový výraz. Súčasne však pri tom zabránil aj práca majstrov tlačiarov v Poštovej tiskárni emali Praha, a.s., ktorí pripravili aj 6 verzií nátlakov poštovej známky, ktoré sa od seba

líšili typom použitej farby, prímiesami lakov alebo dokonca pigmentov striebra, pretože požiadavka Slovenskej pošty, a.s., bola priblížiť výraz finálnej známky lesklému povrchu fotografického papiera. Belgická porota okrem kvalitne vytlačenej poštovej známky mohol nakoniec oslovit aj samotný folklórny motív známky

Mgr. Martin Vančo, PhD.
POFIS, Bratislava